

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO - SYNTEZA

PAŹDZIERNIK 2017

OPRACOWANIE

Instytut Rozwoju Terytorialnego
ul. J. Wł. Dawida 1A
50-527 Wrocław

DYREKTOR

Maciej Zathey

ZASTĘPCY DYREKTORA

Magdalena Belof
Przemysław Malczewski

KIEROWNIK PRACOWNI

Wojciech Maleszka

ZESPÓŁ AUTORSKI

Magdalena Belof
Jan Blachowski
Piotr Chmiel
Ewelina Czuksanow
Renata Cieślak
Karolina Drewnicka
Marcin Drzymała
Anna Dudzik-Dudziuk
Konrad Giejsztor
Karolina Gmur
Marzenna Halicka-Borucka
Magdalena Kasprzak
Marta Kukuła
Radosław Lesisz
Kamila Lesiw-Głowacka

Wojciech Maleszka
Ewa Markowicz-Judycka
Małgorzata Mongiałło
Marta Oleszczuk
Marzena Pasak
Jarosław Patron
Magdalena Pietrukiewicz
Maciej Samulewicz
Aleksandra Sieradzka-Stasiak
Ilona Szarapo
Jakub Rosowski
Agnieszka Wałęga
Dariusz Zięba

OPRACOWANIE KARTOGRAFICZNE I ELEKTRONICZNE PRZETWARZANIE DANYCH

Marta Kukuła
Ewa Skoczeń
Małgorzata Wolańska

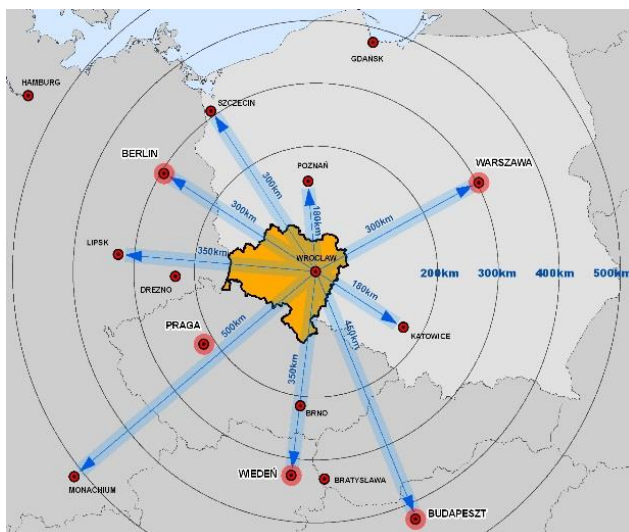
SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA	4
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	6
Ocena mocnych i słabych stron	7
3. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	8
Ocena mocnych i słabych stron	9
4. DEMOGRAFIA I MIESZKALNICTWO	10
Ocena mocnych i słabych stron	11
5. ŚRODOWISKO KULTUROWE	12
Ocena mocnych i słabych stron	13
6. GOSPODARKA	14
Ocena mocnych i słabych stron	16
7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	18
Ocena mocnych i słabych stron	19
8. SYSTEM KOMUNIKACJI	20
Ocena mocnych i słabych stron	21
9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	22
Ocena mocnych i słabych stron	23
10. STAN PLANISTYCZNY	24
Ocena mocnych i słabych stron	25
11. FINANSE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	26
Ocena mocnych i słabych stron	27
ŹRÓDŁA INFORMACJI	28

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA

MAPA 1. POŁOŻENIE NA TLE EUROPY ŚRODKOWEJ.

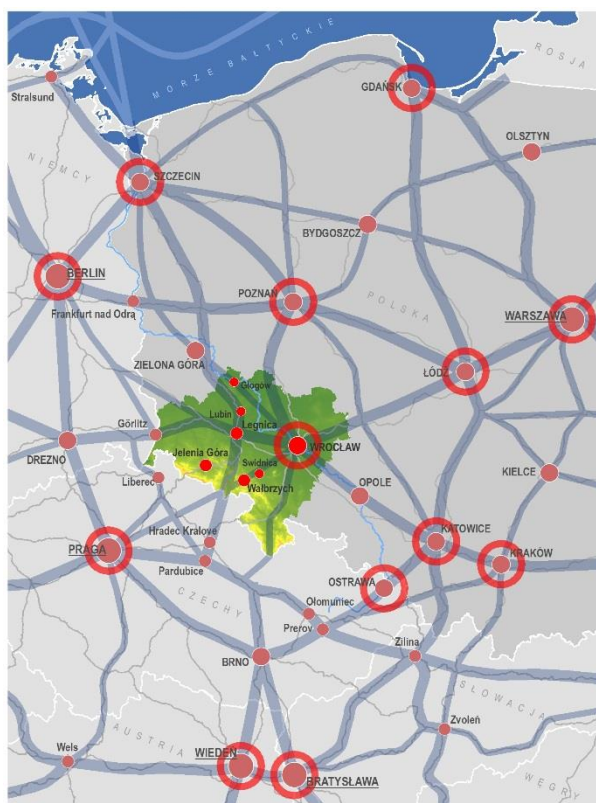

Źródło: opracowanie własne.

Województwo dolnośląskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski. Pomimo peryferyjnego położenia w kraju, region i jego stolica –miasto Wrocław – mają korzystne położenie w skali Europy Środkowej. W stosunkowo niewielkiej odległości znajdują się trzy europejskie stolice: Praga, Berlin i Warszawa. Powiązania z siecią miast europejskich są potencjałem rozwoju regionu.

Przez region przebiega korytarz Bałtyk – Adriatyk sieci bazowej TEN-T. Krzyżuje się tu, i częściowo pokrywa, z korytarzem transportowym biegnącym z Niemiec na Ukrainę (dawny III Paneuropejski Korytarz Transportowy biegnący autostradą A4 i linią kolejową E-30). System TEN-T uzupełniają drogi i linie kolejowe sieci bazowej i kompleksowej. Ponadto planowana jest budowa kolei dużych prędkości łącząca Wrocław z Warszawą, Łodzią, Poznaniem i Pragą. Wrocław stanowi przy tym ważny terminal drogowo-kolejowy i dysponuje portem lotniczym.

MAPA 2. POWIĄZANIA TRANSPORTOWE SIECI TEN-T.

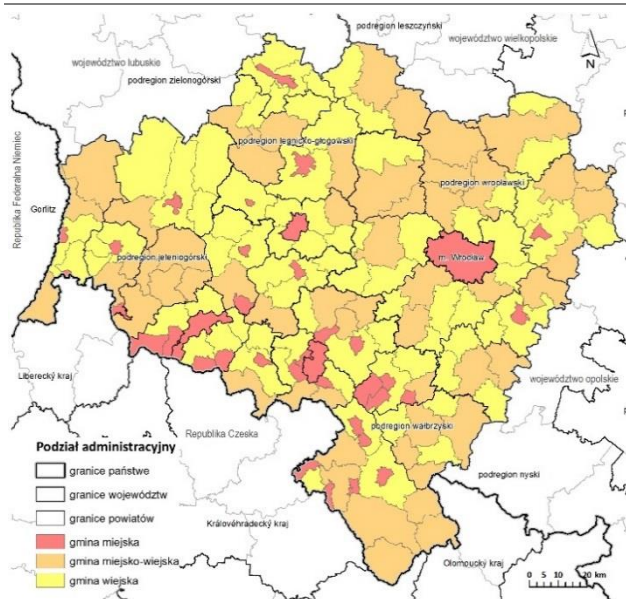
Źródło: opracowanie własne.

Województwo dolnośląskie sąsiaduje z województwem opolskim, wielkopolskim i lubuskim. Od zachodu graniczy z Wolnym Państwem Saksonia w Republice Federalnej Niemiec (powiat Görlitz), a od południa z Republiką Czeską (kraje: liberecki, hradecki, pardubicki i ołomuniecki). Granice te przebiegają wzdłuż naturalnych barier w postaci Nysy Łużyckiej i Sudetów. Największą barierą przestrzenną wewnątrz województwa stanowi rzeka Odra.

W skład województwa wchodzi 30 powiatów, w tym 4 miasta na prawach powiatu: Wrocław – stolica województwa, Jelenia Góra, Legnica i Wałbrzych, który status ten uzyskał w 2013 roku. Wśród 169 gmin wyróżnia się 78 gmin wiejskich, 55 miejsko-wiejskich i 36 miejskich. Do celów statystycznych stosuje się podział obszaru województwa na 5 podregionów: miasto Wrocław, wrocławski, wałbrzyski, jeleniogórski i legnicko-głogowski.

Dolny Śląsk to siódme pod względem wielkości obszaru (19 947 km²) województwo w Polsce i piąte pod względem liczby mieszkańców (2,9 mln). Od 2010 roku liczba mieszkańców spadła o 0,3% jednak w sąsiednich regionach jedynie Wielkopolska charakteryzowała się wzrostem o 1,1% (w całej UE wzrost o 1,1%).

MAPA 3. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY [2015].

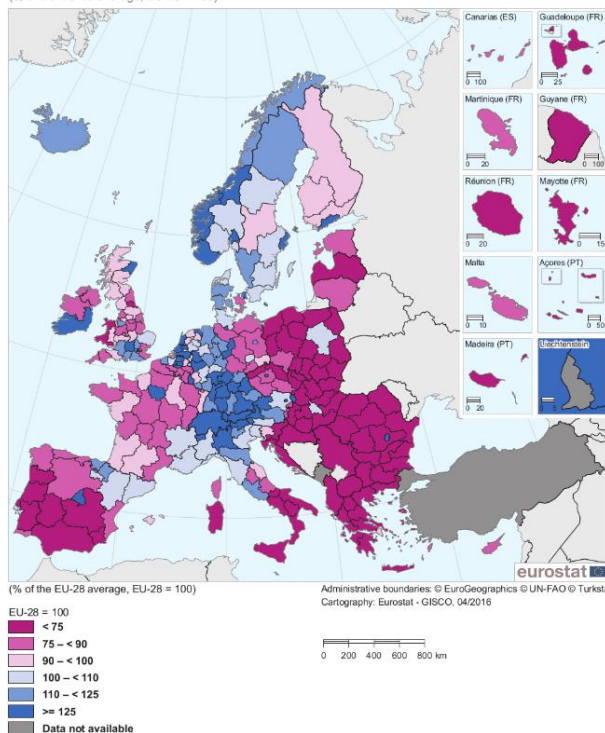
Źródło: opracowanie własne.

Udział osób w wieku poniżej 15 lat w 2015 roku wynosił 14,1%, czyli mniej od średniej UE=15,6%, i pozostał na podobnym poziomie względem 2010 roku. W sąsiednich regionach sytuacja jest zróżnicowana. Niższy wskaźnik ma region drezdeński i województwo opolskie, ale wykazują one wzrost w ostatnich latach. W badanym okresie znacznie wzrósł na Dolnym Śląsku udział osób w wieku 65 lat i więcej (z 13,5% do 15,5%), jednak wciąż jest stosunkowo niski. Spośród regionów ościennych jedynie województwa wielkopolskie i lubuskie miały niższy wskaźnik (oba 14,2%). Tendencja wzrostowa występuje we wszystkich regionach ościennych i w UE (z 17,5% do 18,9%). Oczekiwana długość życia wzrosła z 76,1 w 2010 do 77,4 w 2014 roku, jednak jest najniższa wśród regionów ościennych.

Województwo dolnośląskie stanowi czwartą pod względem PKB siłę gospodarczą (ok. 145 mld zł w 2014 roku), z najwyższym po województwie mazowieckim wskaźnikiem PKB na mieszkańca. Wskaźnik ten wzrósł o prawie 18% od 2010 roku, a uwzględniając parytet siły nabywczej, zbliżył się do średniej dla Unii Europejskiej. Jest wyższy niż w sąsiednich regionach z wyjątkiem drezdeńskiego. Od 2010 roku poprawiła się także sytuacja na rynku pracy. Stopa bezrobocia spadła z 11,3% do 7% w 2015 roku przy średniej EU =9,4%, jednak jest nieco wyższa niż w sąsiednich regionach. Udział zatrudnionych w grupie osób w wieku 20-65 wynosi 67,7% i jest zbliżony do średniej krajowej, ale wyraźnie niższy od średniej UE gdzie wynosi on 70,1%. Wśród regionów ościennych, jedynie województwo lubuskie ma niższy wskaźnik.

MAPA 4. PKB NA MIESZKAŃCA W REGIONACH W PORÓWNIANIU DO ŚREDNIEJ UE [2014].

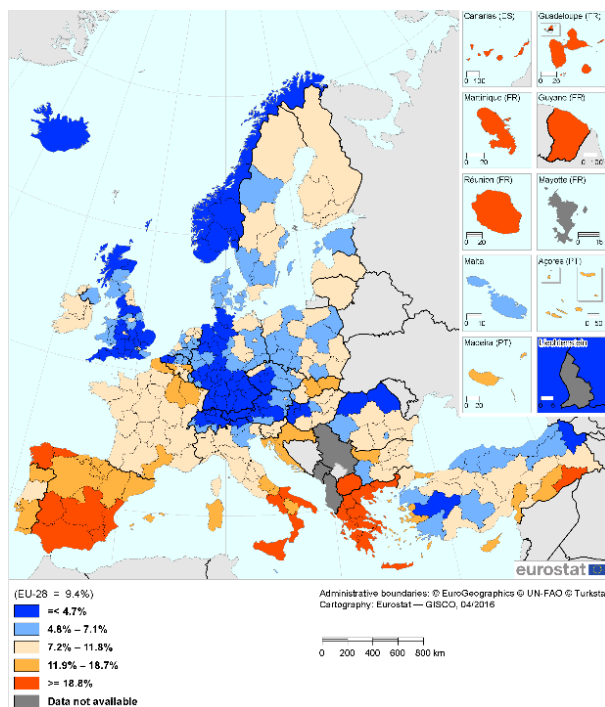
Gross domestic product (GDP) per inhabitant in purchasing power standard (PPS) in relation to the EU-28 average, by NUTS 2 regions, 2014 (*) (% of the EU-28 average, EU-28 = 100)

(*) Norway: 2013. Switzerland, Albania and Serbia: national data. Switzerland and Albania: provisional. Source: Eurostat (online data codes: nama_10r_2gdp and nama_10_p)

Źródło: Eurostat.

MAPA 5. STOPA BEZROBOCIA W REGIONACH UNII EUROPEJSKIEJ [2015].

Źródło: Eurostat.

2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Województwo dolnośląskie należy do najbardziej zróżnicowanych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym regionów Polski. **Obszary chronione** obejmują tu: 2 parki narodowe, 67 rezerwatów przyrody, 101 obszarów sieci NATURA 2000, 12 parków krajobrazowych, 18 obszarów chronionego krajobrazu, 188 użytków ekologicznych, 16 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Ogółem formy ochrony przyrody zajmują obszar 371 124,91 ha, tj. 18,6% ogólnej powierzchni województwa, co plasuje region na ostatnim miejscu w Polsce.

Powierzchnia **lasów** od 2010 roku wzrosła o 4 393,88 ha (0,2 %) i w 2015 roku wynosiła 593 385 ha, co stanowiło 29,7% powierzchni ogólnej województwa (8. miejsce w kraju). W strukturze własności lasów dominowały lasy publiczne (Skarbu Państwa i gminne), stanowiąc w 2015 roku 95,3%. Znacząca większość, bo 66,7% powierzchni lasów pełni funkcje ochronne, a dominujące kategorie ochronności to lasy wodochronne (31,6%). W składzie gatunkowym lasów przeważają gatunki iglaste a w strukturze klas wieku drzewostanów największy udział mają drzewostany w klasie V i wyższych (81 lat).

Gleby województwa wykazują znaczne zróżnicowanie typologiczne. Pod względem klas bonitacyjnych, wśród gruntów ornych dominują klasy III i IV (odpowiednio 37% i 35,9%). W latach 2010-2015 z użytkowania rolnego i leśnego wyłączono ogółem 1 405 ha gruntów rolnych i leśnych, głównie pod zabudowę mieszkaniową. Rośnie także udział gruntów zdegradowanych i zdewastowanych 31,4% (1 897 ha) od 2010 roku.

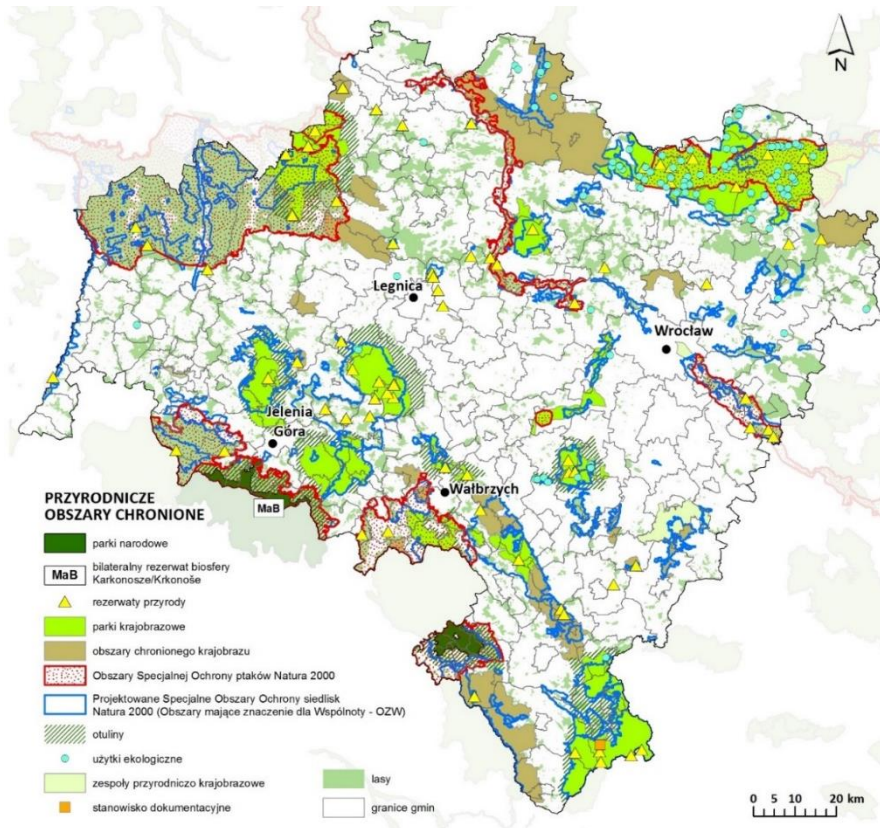
System wodny województwa składa się z rzek o charakterze nizinnym oraz górskim z główną osią hydrograficzną – Odrą. Ponadto tworzy go 12 dużych wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych, stawy (ponad 1 700 obiektów) i zbiorniki małej retencji (około 200 zbiorników o powierzchni zalewu ponad 1 ha i wielu mniejszych). Łącznie pod wodami znajduje się około

29 600 ha, co stanowi 1,5% obszaru województwa. Stan wód w 2015 roku, badany w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych oceniono jako zły w przypadku 125 JCWP i dobry wyłącznie w 4 JCWP. Dla kolejnych 30 JCWP nie było możliwe określenie stanu wód ze względu na brak oceny stanu chemicznego, jednak stwierdzono co najmniej dobry stan/potencjał ekologiczny i spełnienie wymagań ustanowionych dla obszaru chronionego. Województwo dolnośląskie należy do obszarów o stosunkowo dużym zagrożeniu powodziowym, którego najgroźniejszy przebieg występuje w kilku rejonach zlewni Odry, tj. w dorzeczach: Nysy Kłodzkiej, Bystrzycy, Kwisy, Ślęzy i Nysy Szalonej.

Według stanu na koniec 2015 roku na terenie województwa udokumentowano 1 016 **złóż kopalin**, w tym 49 złóż surowców energetycznych, 23 złoża surowców metalicznych, 273 złoża kamieni łamanych i blocznych, 464 złoża piasków i żwirów oraz inne. Do najważniejszych surowców o znaczeniu ponadregionalnym należą: miedź, węgiel brunatny oraz kamienie łamane i bloczne. Ważnym bogactwem województwa są wody lecznicze i termalne. W regionie udokumentowano 19 ze 132 krajowych złóż wód podziemnych zaliczonych do kopalin (wód leczniczych i wód termalnych), w tym 13 objętych jest koncesją na eksploatację.

Na Dolnym Śląsku notuje się znaczące przekroczenia norm **jakości powietrza**. Ich głównym źródłem jest indywidualne ogrzewanie budynków. Tak jak w ubiegłych latach, największym problemem dla regionu są zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM10 (w 2015 roku najwyższe przekroczenia stwierdzono w Bogatyni i w Nowej Rudzie) oraz bezno(a)pirenem (w 2015 najwyższe przekroczenie – powyżej 1 530% normy – odnotowano w Nowej Rudzie). W regionie wskazuje się także na postępującą degradację **klimatu akustycznego**, zwłaszcza wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych.

MAPA 6. OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2015].

Źródło: opracowanie własne.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – duże zróżnicowanie przyrodnicze i krajobrazowe regionu, wyróżniające go na tle kraju, – występowanie wszystkich form ochrony występujących w ustawie o ochronie przyrody, – duże zwarte obszary leśne, zróżnicowane pod względem typów siedliskowych, – występowanie dużych zwartych kompleksów gleb wysokiej jakości, o znacznym zróżnicowaniu typologicznym, – bogate zasoby różnorodnych kopalin użytecznych (o znaczeniu krajowym i regionalnym), – istotne w skali kraju złoża wód leczniczych i termalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – degradacja różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej terenów otwartych, związana z narastającą presją urbanizacji oraz gospodarczym i turystycznym wykorzystaniem terenów cennych pod względem przyrodniczo – krajobrazowym, – najmniejszy obszarowo udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem województwa w Polsce (nie dotyczy obszarów NATURA 2000), – ograniczona możliwość zagospodarowania części udokumentowanych złóż kopalin ze względu na ich występowanie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, – brak kompleksowej waloryzacji złóż surowców skalnych i potencjału energii geotermalnej w województwie, – ponadnormatywne zapylenie powietrza (PM10 i PM2,5) i zanieczyszczenie bezno(a)pirenem, w tym przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń na obszarach uzdrowiskowych, ponadnormatywne stężenia dwutlenku azotu (NO2) w sąsiedztwie ruchliwych dróg, – degradacja klimatu akustycznego we Wrocławiu i wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych.

3. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

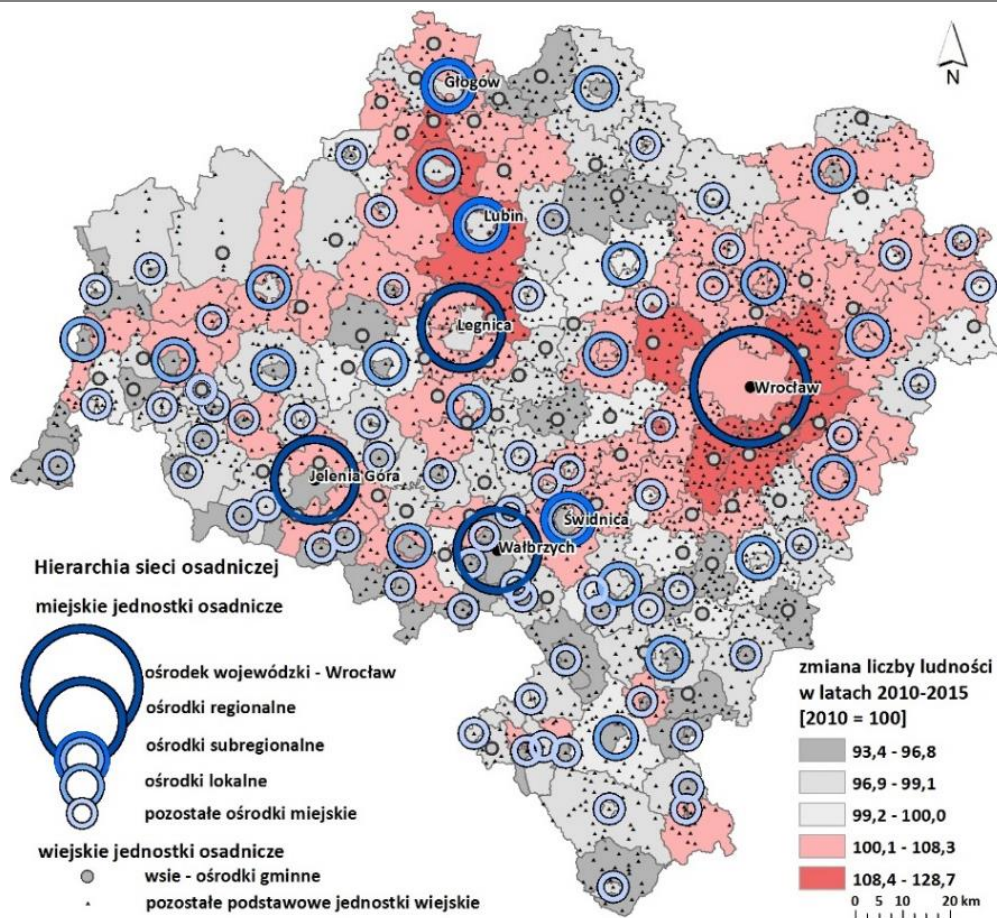
Województwo dolnośląskie jest jednym z najbardziej zurbanizowanych województw w Polsce. Jego sieć osadniczą tworzy 91 **miast** (z przewagą ośrodków małych i bardzo małych), w tym cztery na prawach powiatu (Wrocław, Legnica, Jelenia Góra oraz Wałbrzych) oraz 2 354 miejscowości wiejskie. Ogólna liczba mieszkańców miast wynosiła w 2015 roku 2,81 mln, co stanowiło 69,2% ogólnej liczby ludności w regionie (wartość znacząco wyższa od średniej dla kraju wynoszącej 60,3%). Wiodąca pozycja Wrocławia umacnia się w ostatnich latach, głównie kosztem byłych ośrodków wojewódzkich (Jeleniej Góry, Legnicy i Wałbrzycha).

W województwie obserwuje się w ostatnich latach stałą spadek liczby mieszkańców w miastach (-1,5%) co dotyczy głównie miast średnich i dużych (w części miast małych odnotowuje się nieznaczne wzrosty) przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców wsi, co ma przełożenie na coraz niższy poziom urbanizacji w województwie. W latach 2010-2015 największy ubytek liczby mieszkańców (powyżej 4%) miał miejsce w niektórych miastach obszaru Sudetów oraz w Węglińcu. Problematyka miejska zajmuje ważną pozycję w polityce regionu. W latach 2010-2016 na Dolnym Śląsku zrealizowano 25% wszystkich projektów rewitalizacji dofinansowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych w Polsce. Łącznie w ramach RPOWD 2007-2013 dofinansowano 430 projektów kwotą 462 mln zł (54,15% ich wartości).

W odniesieniu do terenów niezurbanizowanych, w województwie wskazać można cztery główne strefy **struktury funkcjonalno-przestrzennej**: rolną w obrębie Niziny Środkowopolskiej, leśno-rolną w obrębie Niziny Sasko-Łużyckiej i Środkowopolskiej, rolną w obrębie Przedgórze Sudetów i Niziny Środkowopolskiej i leśno-rolną w obrębie Sudetów i Przedgórze Sudeckiego. Rejonem **koncentracji terenów przemysłu** nadal pozostaje Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy, Wrocław wraz z sąsiednimi gminami, Wałbrzych ze Świdnicą i Bolesławiec z Wartą Bolesławiecką. Największą koncentrację **terenów mieszkaniowych** wykazuje Wrocław wraz z otaczającymi go gminami, w drugiej kolejności (choć znacząco mniejszą) Jelenia Góra wraz z gminami sąsiadującymi oraz Wałbrzych wraz z pobliskimi miastami.

Zgodnie z zapisami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK), w przestrzeni województwa dolnośląskiego wyróżniono obszary charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju, tzw. **Obszary Funkcjonalne**: Wrocławski Obszar Funkcjonalny (WrOF), Górski Obszar Funkcjonalny, Wiejski Obszar Funkcjonalny, Przygraniczny Obszar Funkcjonalny, Wałbrzyski Obszar Funkcjonalny, Legnicko-Głogowski Obszar Funkcjonalny (LGOF) oraz Jeleniogórski Obszar Funkcjonalny.

MAPA 7. HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ DOLNEGO ŚLĄSKA [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – Wrocław – rozwijający się ośrodek metropolitalny, – duże ośrodki subregionalne oraz znacząca liczba mniejszych miast, równoważących procesy rozwojowe województwa, – wysoki wskaźnik urbanizacji, – zawiązanie porozumień ZIT we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym, Wałbrzyskim Obszarze Funkcjonalnym i Jeleniogórskim Obszarze Funkcjonalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> – pogłębiająca się dysproporcja rozwoju Wrocławia w porównaniu z innymi ośrodkami miejskimi będąca skutkiem postępującego procesu metropolizacji w regionie, – spadek liczby mieszkańców w miastach średnich i dużych, – procesy niekontrolowanej suburbanizacji, zwłaszcza w obszarze metropolitalnym Wrocławia i obszarach innych większych miast regionu (Jeleniej Góry, Legnicy i Wałbrzycha), – wyludnianie się terenów wiejskich na obszarach peryferyjnych regionu (Sudety), – wzrost udziału terenów zurbanizowanych i zabudowanych w gminach sąsiadujących z największymi ośrodkami w województwie dolnośląskim, kosztem przestrzeni rolniczej.

4. DEMOGRAFIA I MIESZKALNICTWO

Województwo dolnośląskie zamieszkiwało w 2015 roku 2,9 mln osób, co stanowiło 7,6% ludności Polski, klasyfikując region pod względem zaludnienia na 5. miejscu w kraju. Większość mieszkańców stanowiły kobiety – 51,9% ogółu ludności (w Polsce 51,6%). Gęstość zaludnienia na Dolnym Śląsku w 2015 roku wynosiła 146 osoby na 1 km² i była wyższa od średniej dla Polski (123), plasując region na 4. miejscu.

W latach 2011-2015 w województwie następował sukcesywny coroczny spadek liczby mieszkańców – łącznie przez okres 5 lat ubyło 13 tys. osób, co stanowiło -0,4% ogółu populacji (w Polsce -0,2%). Wskaźnik urbanizacji w 2015 roku wynosił 69,2% (w Polsce 60,3%) i plasował region na 2. miejscu w Polsce (za województwem śląskim). W 2015 roku na Dolnym Śląsku odnotowano jednak spadek udziału ludności miejskiej o -0,8%.

W 2015 roku ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 16,8% ogółu mieszkańców (w Polsce 16,7%) – była to jedna z najniższych wartości spośród polskich regionów, klasyfikująca region na 15. miejscu w kraju. Ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 62,8% populacji – 7. miejsce w kraju (62,0%), a ludność w wieku poprodukcyjnym obejmowała aż 20,5% mieszkańców, 4. miejsce w kraju (21,3%). Wskaźniki te wskazują na niekorzystną strukturę wieku ludności Dolnego Śląska w porównaniu do innych polskich województw.

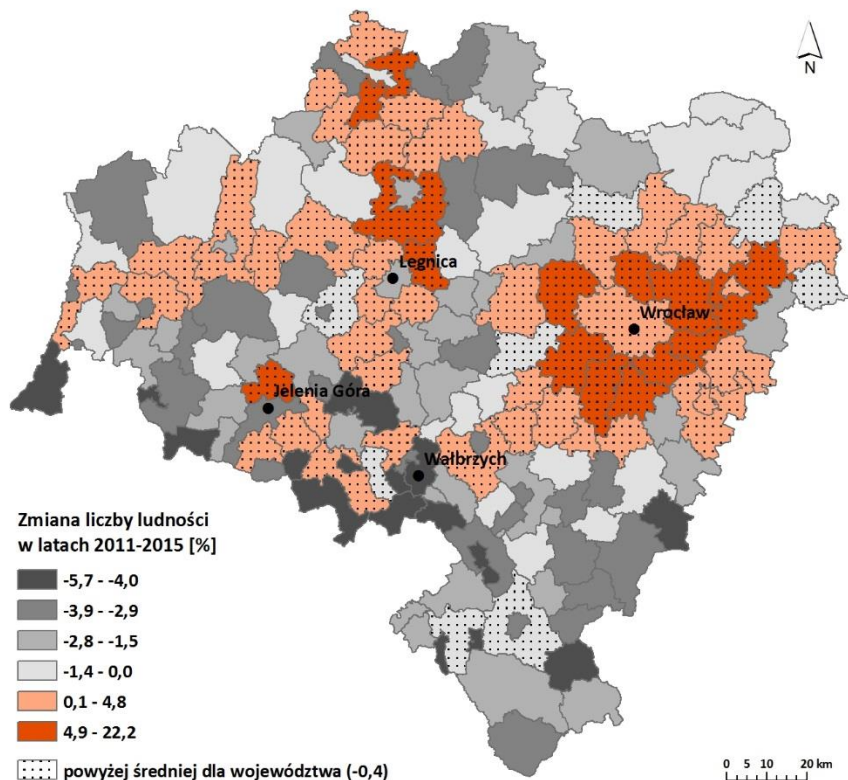
Również współczynnik **przyrostu naturalnego** (średnioroczny) w województwie dolnośląskim w latach

2011-2015 osiągnął jedną z najniższych wartości wśród polskich regionów wynosząc -1,2‰ (w Polsce -0,2‰). Ponadto w badanym okresie zarysowały się silne dysproporcje w poziomie przyrostu naturalnego pomiędzy obszarami miejskimi (-1,7‰) a obszarami wiejskimi (-0,04‰). W układzie wewnątrzregionalnym niekorzystna sytuacja demograficzna w zakresie przyrostu naturalnego zaznaczyła się w szczególności w gminach miejskich położonych w południowej części województwa, zaś korzystna w gminach wiejskich lub miejsko-wiejskich usytuowanych wokół Wrocławia.

Saldo migracji na Dolnym Śląsku w analizowanym okresie odznaczało się dużym zróżnicowaniem wewnątrzregionalnym w układzie miasto-wieś. Na obszarach miejskich zanotowano wyraźnie ujemne saldo migracji natomiast na obszarach wiejskich, w tym zwłaszcza w gminach podmiejskich Wrocławia, zarejestrowano relatywnie duże dodatnie saldo migracji.

W 2014 roku na 1000 mieszkańców Dolnego Śląska przypadały 386,2 **mieszkania**, co było wynikiem lepszym od średniej krajowej (363,4) i pozwalało zająć regionowi 3. miejsce spośród wszystkich województw. Sytuacja ta poprawiła się od 2010 (367,7 mieszkań) co jest trendem charakterystycznym dla całego kraju. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania pozostającego do dyspozycji jednej osoby wyniosła w 2014 roku 27,9 m² (w kraju – 26,7 m²). Wyposażenie w instalacje techniczno-sanitarne mieszkań znajdujących się w województwie dolnośląskim było w 2014 roku przeciętnie na wyższym poziomie niż ogółem w Polsce.

MAPA 8. ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W GMINACH WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2011-2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - dynamiczny rozwój demograficzny Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, - wyższy niż przeciętny w Polsce wskaźnik liczby mieszkań na 1 tys. mieszkańców, - dobre wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarne i wodociągi bez występowania różnic na terenach miejskich i wiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> - dysproporcje w poziomie zaludnienia w regionie - pogłębiający się proces depopulacji województwa, - niekorzystne przekształcenia struktury ludności według wieku, - ujemne saldo migracji obserwowane w szczególności w powiatach usytuowanych w południowo-zachodniej części województwa.

5. ŚRODOWISKO KULTUROWE

Województwo dolnośląskie cechuje różnorodność form krajobrazu i bogactwo dziedzictwa kultury materialnej. Większość miast Dolnego Śląska posiada **historycznie wykształcony układ przestrzenny** z obiektami zabytkowej zabudowy. Występują tu także miejscowości uzdrowiskowe z obiektami zdrojowymi oraz charakterystyczną zabudową sanatoryjno-pensjonatową. Cechą odróżniającą Dolny Śląsk od pozostałych regionów Polski jest występowanie kościołów obu wyznań – katolickich i protestanckich.

Ogólna liczba **obiektów zabytkowych** wpisanych do rejestru zabytków wynosi 40 697, w tym 7 689 zabytków nieruchomych (1. miejsce w Polsce), 1 492 stanowiska archeologiczne (1. miejsce w Polsce) i 31 516 zabytków ruchomych (2. miejsce w Polsce). W strukturze zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków największe ilościowo grupy stanowią obiekty mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze (1 838), obiekty architektury sakralnej (1 608) i rezydencjonalnej wraz z towarzyszącymi zabudowaniami (1 583) oraz obiekty użyteczności publicznej (970). Liczba zabytków ujętych w ewidencji zabytków wynosi 100 449 zabytków architektury i budownictwa, ich zespołów oraz parków i cmentarzy (w tym 7,5% wpisanych do rejestru), 342 układy urbanistyczne (w tym 39% wpisanych do

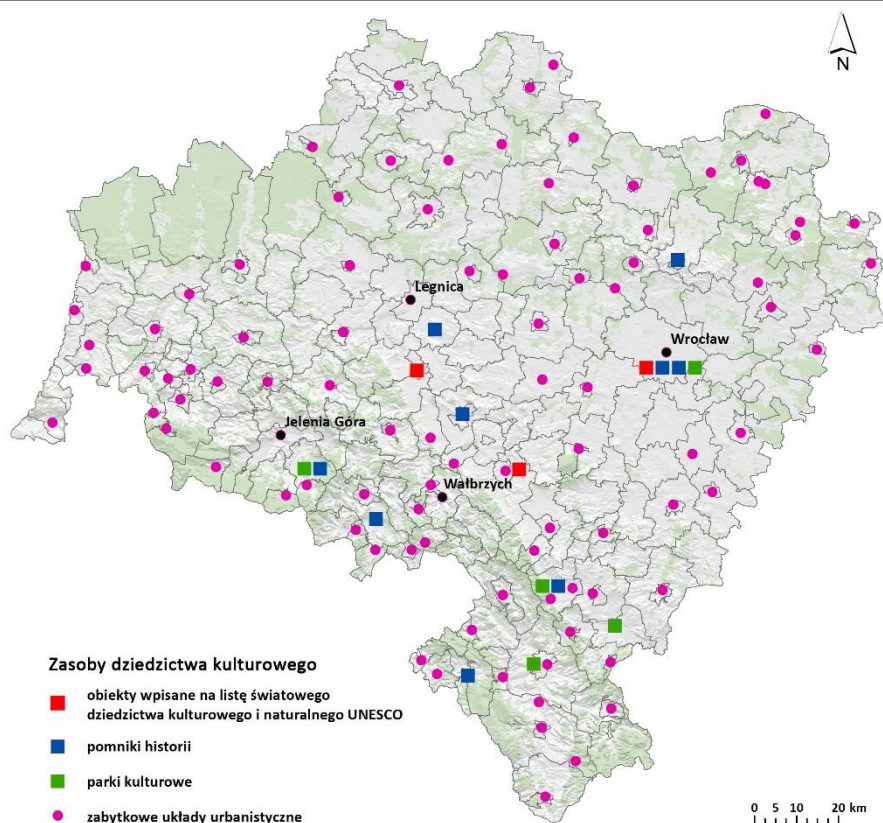
rejestru zabytków), 1 993 układy ruralistyczne (w tym 0,5% wpisanych do rejestru zabytków), 2 523 obszary ochrony archeologicznej (w tym dwa obszary wpisane do rejestru zabytków), 31 525 stanowisk archeologicznych (w tym 4,7% wpisanych do rejestru zabytków).

Na Dolnym Śląsku występuje 9 obiektów i zespołów zabytkowych o wybitnych wartościach artystycznych i historycznych, posiadających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego kraju, które objęte są ochroną prawną w formie wpisu na krajową listę **Pomników Historii**. Pięć spośród 24 **parków kulturowych** utworzonych na terenie kraju oraz trzy spośród 14 obiektów wpisanych na **Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO** znajduje się w województwie dolnośląskim.

Ważnym elementem dziedzictwa kultury na Dolnym Śląsku są **miejscowości uzdrowiskowe**. W 2015 roku w województwie dolnośląskim funkcjonowało 11 uzdrowisk statutowych co, przy 45 działających w całej Polsce, plasowało region na pierwszym miejscu w kraju.

Sieć **szlaków turystycznych** liczyła w 2015 roku 6 693 km długości, co stanowiło 18% zasobów krajowych i dało regionowi 3. miejsce w Polsce. W latach 2011-2015 odnotowano wzrost długości szlaków o 576,9 km (9,4%).

MAPA 9. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM [2015].

Źródło: opracowanie własne.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowany i bogaty krajobraz regionu pod względem wartości kulturowych i przyrodniczych, – różnorodność zachowanego dziedzictwa kulturowego, w tym duża liczba zabytków o wysokiej klasie artystycznej i znaczeniu historycznym (obiekty na liście UNESCO, pomniki historii, parki kulturowe), – gęsta sieć miast o zachowanym historycznym układzie urbanistycznym i dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi, – największa w skali kraju liczba zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, – duża różnorodność typów tras turystycznych (piesze, rowerowe, wodne, konne, narciarskie, samochodowe), – integracja tras turystycznych regionu z krajowymi i europejskimi systemami tras. 	<ul style="list-style-type: none"> – postępujące negatywne przekształcenia historycznych układów przestrzennych miejscowości, związane z procesami urbanizacji oraz wprowadzaniem nowej zabudowy oderwanej od miejscowej tradycji budowlanej, – częste przykłady zacierania cech zabytkowych obiektów będące skutkiem modernizacji bez poszanowania znaczenia i wartości zabytków, – znaczna lub całkowita dewastacja obiektów przemysłowych i kolejowych spowodowana ich długotrwałym nieużytkowaniem, – dekapitalizacja infrastruktury uzdrowiskowej, – niespójność systemu szlaków turystycznych w obszarze województwa, – niski standard wyposażenia w infrastrukturę towarzyszącą oraz pogarszający się stan techniczny tras turystycznych.

6. GOSPODARKA

W 2014 roku wskaźnik **produktu krajowego brutto** (PKB) wynosił dla województwa dolnośląskiego 145 342 mln zł, co stanowiło 8,5% wartości dla całego kraju i dawało regionowi 4. miejsce wśród województw. W porównaniu do 2010 roku wartość wskaźnika wzrosła o 17,8%. Trend ten był charakterystyczny dla Polski ogółem, co w konsekwencji nie przyniosło regionowi wzrastającego udziału w tworzeniu PKB w kraju. Natomiast wskaźnik PKB per capita w regionie był wyższy od średniej krajowej zarówno w 2010 jak i w 2014 roku i wynosił odpowiednio 112,7% oraz 111,9%. Najwyższym PKB ogółem oraz PKB per capita wykazywał się Wrocław. Najniższą wartość PKB osiągnął podregion jeleniogórski, a PKB per capita – podregion wałbrzyski.

Liczba pracujących w latach 2010-2015 wzrosła o 5,9% (największe przyrosty w powiecie legnickim). Według danych za 2014 rok, tak jak w latach wcześniejszych, na Dolnym Śląsku ludność pracowała głównie w tzw. pozostałych usługach (32,7%) oraz w przemyśle i budownictwie (32,7%). Udział zarejestrowanych bezrobotnych w grupie cywilnej ludności aktywnej zawodowo w latach 2010-2015 wskazuje na spadek o 4,6 p.p. Główną grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 25 do 34 lat (25% ogółu bezrobotnych), a pod względem wykształcenia – osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. W 2015 roku, osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 21,2% ogółu bezrobotnych.

Do rejestru REGON na Dolnym Śląsku wpisanych jest ponad 357 tys. **podmiotów gospodarczych** (8,5% podmiotów w kraju), a od 2010 roku ich liczba wzrosła o 7,8%. Podobnie jak w 2010 roku, województwo w 2015 r. plasowało się na 5. miejscu w kraju. Na 10 tys. ludności przypada w województwie 1 230 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, czyli znacznie powyżej średniej krajowej (1 089). W sektorze prywatnym działa 94,8% podmiotów gospodarki narodowej, co jest najniższym udziałem wśród województw w Polsce. Pod względem **struktury branżowej przedsiębiorstw** największa liczba podmiotów gospodarczych (24,6%) prowadzi działalność w handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie

pojazdów samochodowych. Największy procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych, bo aż o 128,9%, odnotowano w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych. Wyraźny wzrost, o 46,8%, nastąpił również w grupie podmiotów związanych z informacją i komunikacją. Największy spadek ilościowy przedsiębiorstw odnotowano w sekcji handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (-3,5%). Na Dolnym Śląsku nastąpił zdecydowany spadek liczby podmiotów związanych z rolnictwem (o 18,5%), co stanowi wartość znacznie przekraczającą trend w kraju (spadek o 9,4%). W województwie, podobnie jak w całym kraju, dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (96,5% wszystkich zarejestrowanych przedsiębiorstw).

Produkcja rolnicza, zwłaszcza roślinna, jest nadal jedną z dominujących funkcji obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego. W 2014 roku uzyskane w województwie plony z 1 ha przewyższały średnie krajowe i stawały Dolny Śląsk w grupie regionów osiągających z 1 ha najwyższe plony roślin rolniczych. Natomiast w zakresie **produkcji zwierzęcej** od lat notuje się w regionie znacznie gorsze wyniki niż średnie w kraju. Wskaźnik ilości zwierząt (bydła i trzody chlewnej) mierzony na 100 ha użytków rolnych jest o ponad połowę niższy niż średnio w kraju.

We władaniu osób fizycznych znajduje się obecnie 69,3% zasobów użytków rolnych w województwie, z czego większość wchodzi w skład indywidualnych **gospodarstw rolnych**. W 2013 roku funkcjonowało ich w województwie dolnośląskim 59 544, co stanowiło 4,2% gospodarstw rolnych w Polsce z czego 58 420 to gospodarstwa posiadające powyżej 1 ha użytków rolnych. **Średnia powierzchnia użytków rolnych** w indywidualnym gospodarstwie rolnym, w grupie gospodarstw powyżej 1 ha, na Dolnym Śląsku wynosi 13,2 ha, co stawia nasze województwo na 8. miejscu w kraju, przy średniej dla Polski wynoszącej 9,5 ha. Gospodarstwa wielkoobszarowe dysponują arealem użytków rolnych, wynoszącym 382 116 ha i stanowiącym blisko 41% arealu użytków rolnych będących w dyspozycji

gospodarstw rolnych ogółem. W latach 2010-2014 nastąpił spadek zainteresowania prowadzeniem **produkcji ekologicznej** w roku 2014 funkcjonowały w województwie 954 gospodarstwa ekologiczne co oznacza spadek o 181 w stosunku do lat ubiegłych.

W 2015 roku na Dolnym Śląsku funkcjonowało 26 430 **podmiotów przetwórstwa przemysłowego** (sekcja C) oraz 41 338 związanych z budownictwem (sekcja F). Odpowiednio stanowiło to 7 i 8% tego typu firm w całym kraju. Wzrost liczby podmiotów w stosunku do 2010 roku wystąpił w obu wskazanych sekcjach (odpowiednio 1 951 jednostek w budownictwie i 859 w przetwórstwie przemysłowym). **Produkcja sprzedana przemysłu** w 2014 roku kształtowała się na poziomie 108 613,1 mln zł. (w przeliczeniu na mieszkańca - 37 344 zł). Wartość ta stanowiła 9% całości produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce, a wartość sprzedana przemysłu per capita osiągnęła 119% przeciętnej wartości krajowej (4. miejsce w Polsce) i wzrost od 2010 roku o 21,6%.

Udział podmiotów usługowych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych na Dolnym Śląsku w 2015 roku wynosił 79,1% i był nieznacznie wyższy niż średnia w Polsce (76,9%). W strukturze prowadzonej działalności dominują: handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Warto zwrócić uwagę, że w regionie zaobserwowano dynamiczny wzrost liczby podmiotów działających w obszarze badań naukowych i prac rozwojowych (zmiana wynosząca 79% wartości bazowej z 2010 r.). W 2014 roku w województwie funkcjonowały 292 **jednostki aktywne badawczo** (247 jednostek pochodziło z sektora przedsiębiorstw). W latach 2010-2014 zwiększył się także **udział osób zatrudnionych w B+R** w liczbie osób pracujących ogółem od 0,75% do 1,08% i obecnie przewyższa średnią dla Polski.

Wydobycie **węgla brunatnego** w 2015 roku wyniosło 7 328 mln ton, co stanowiło 11,6% produkcji krajowej, jednak systematycznie maleje (o 28,7% od 2010 roku). Natomiast wydobycie **gazu ziemnego** ze złóż zlokalizowanych na Dolnym Śląsku wzrosło od 2010 roku o 35% do 973,41 m³ i stanowi około 18-19% produkcji krajowej. W tym okresie odnotowano również wzrost w zakresie wydobywania **rudy miedzi** (o 9 120 tys. ton - 40,6%). Wydobywanie **kamieni łamanych i blocznych**

ogółem rośnie do 2011 roku, kiedy to osiągnęło rekordowy poziom 38 727 tys. ton. W roku 2012 spadło o 27,3% do poziomu z roku 2010 i obecnie utrzymuje się na poziomie 26-28 mln ton rocznie, co stanowi 42-44% krajowego wydobycia ogółem.

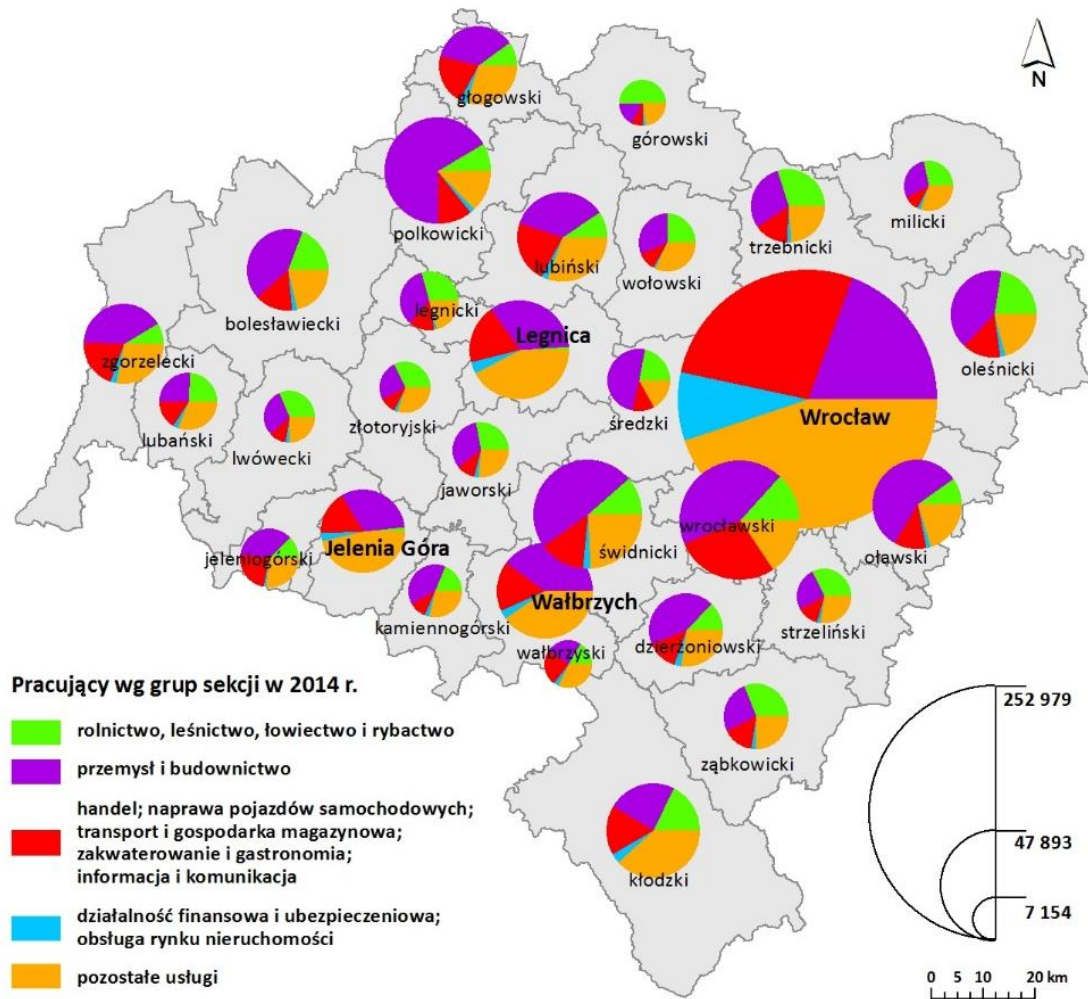
Dolny Śląsk dysponuje największą w Polsce liczbą obszarów **Specjalnych Stref Ekonomicznych** i miejsc dostępnych pod inwestycje. Zajmują one ogółem około 3,6 tys. ha w 55 podstrefach. Do czerwca 2015 roku na terenach SSE w województwie wydanych było 369 ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, zgodnie z którymi inwestorzy zadeklarowali zatrudnienie ponad 61 tysięcy osób.

Obecnie na Dolnym Śląsku wśród podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON zarejestrowanych jest około 5,5 tysiąca aktywnych podmiotów gospodarczych z kapitałem zagranicznym. Pod względem liczby **inwestorów zagranicznych** w 2014 roku region plasował się na 3. miejscu wśród polskich województw. Ponad połowa (51,2%) podmiotów z kapitałem zagranicznym z terenu województwa miała siedzibę we Wrocławiu, kolejne miejsca zajmowały powiaty: wrocławski i świdnicki. Najwyższy kapitał zagraniczny na Dolnym Śląsku ulokowali przedsiębiorcy niemieccy (6 mld zł, co stanowiło 57% inwestycji zagranicznych w województwie), a w dalszej kolejności: holenderscy i francuscy. Wśród podmiotów zagranicznych dominowały mikroprzedsiębiorstwa.

Sektorem gospodarki o rosnącym znaczeniu jest **turystyka**. W 2015 roku z bazy noclegowej województwa dolnośląskiego skorzystało 2 620 386 turystów, co stanowiło 10% liczby krajowych turystów. Baza noclegowa w województwie dolnośląskim obejmowała w 2015 roku 867 obiektów noclegowych, co stanowiło 8,6% zasobów krajowych. W latach 2010-2015 liczba obiektów noclegowych w województwie wzrosła o 141, a liczba miejsc noclegowych zwiększyła się o 22,6%. W 2015 roku największy ruch turystyczny koncentrował się we Wrocławiu oraz w powiatach sudeckich. Liczba turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej Dolnego Śląska osiągnęła w 2015 roku poziom 500 637, co stanowiło 9% ogółu turystów zagranicznych w kraju (wzrost o 17% od 2010 r.).

MAPA 10. PRACUJĄCY WEDŁUG GRUP SEKCJI W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – rosnąca wartość PKB i WDB ogółem oraz per capita regionu, – znaczący udział podmiotów usługowych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, – wysoki udział jednostek B+R pochodzących z sektora przedsiębiorstw oraz dynamiczny wzrost ich ilości, – wysoka atrakcyjność inwestycyjna, w tym aktywna działalność i rozwój specjalnych stref ekonomicznych oraz terenów przeznaczonych pod funkcje gospodarcze z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną, – spadek stopy bezrobocia rejestrowanego, – proeksportowa orientacja przedsiębiorstw, – relatywnie duża koncentracja inwestycji zagranicznych, – rosnąca średnia wielkość gospodarstwa rolnego, – istotna rola w eksploatacji jedynych w kraju i jedynych z ważniejszych w świecie złóż rud miedzi i srebra oraz 	<ul style="list-style-type: none"> – duże dysproporcje wewnętrzne w tworzeniu PKB i WDB regionu, – wolniejsze tempo wzrostu dochodów na mieszkańca w porównaniu z kosztami pracy, – utrzymujący się niski udział nakładów na działalność B+R finansowanych z sektora przedsiębiorstw w nakładach na działalność B+R ogółem oraz niski udział osób zatrudnionych w B+R w liczbie osób pracujących ogółem, – znaczny udział długotrwale bezrobotnych oraz wzrost liczby bezrobotnych w grupie powyżej 55 lat, – niska i spadająca liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, – mało korzystna struktura obszarowa gospodarstw rolnych, niski poziom produkcji zwierzęcej, w tym żywności rzeźnego i mleka oraz spadek zainteresowania prowadzeniem produkcji ekologicznej, – nierównomierne zasoby bazy noclegowej w atrakcyjnych turystycznie obszarach województwa oraz

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>w produkcji węgla brunatnego, metamorficznych i magmowych kamieni łamanych i blocznych oraz wielu innych kopalin użytecznych,</p> <ul style="list-style-type: none">- wysoka atrakcyjność turystyczna regionu oraz duży potencjał rozwojowy turystyki, oparte o silną całoroczną bazę uzdrowiskową i wypoczynkową oraz dużą różnorodność profili leczniczych dolnośląskich uzdrowisk.	<p>niedoinwestowanie urządzeń infrastruktury turystycznej na obszarach wypoczynkowych, w tym mała ilość skomercjalizowanych produktów turystycznych.</p>

7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Między 2010 a 2015 rokiem, w województwie dolnośląskim, o prawie 30% zwiększyła się liczba dostępnych miejsc w **placówkach wychowania przedszkolnego**. W 2015 roku na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przypadało 848 dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (5. pozycja w kraju).

W 2015 roku na Dolnym Śląsku funkcjonowało: 803 **szkoły podstawowe**, 519 **szkół gimnazjalnych**, 272 **licea ogólnokształcące**, 135 **techników** i 178 **zasadniczych szkół zawodowych i przysposabiających do pracy zawodowej**. We wszystkich typach szkół (oprócz szkół zawodowych i ogólnonarodowych) wskaźnik skolaryzacji netto wzrósł w stosunku do 2010 r. Zdawalność egzaminu maturalnego w województwie dolnośląskim w 2015 roku sięgała 73% (względem 82% w 2010 roku). Była to wartość poniżej średniej dla Polski, która wynosiła 74%.

Na Dolnym Śląsku w 2015 roku funkcjonowało 36 **szkół wyższych** (o 2 mniej niż w 2010 roku), co dawało 4. miejsce w kraju. W 2015 roku na 10 000 mieszkańców regionu przypadało 457 studentów (3. miejsce wśród regionów) i względem 2010 roku wskaźnik ten spadł o ponad 20%. Wzrost notuje liczba studentów wybierających studia trzeciego stopnia (doktoranckie), spadła natomiast liczba słuchaczy studiów podyplomowych.

W 2015 działało w regionie 1 350 **przychodni lekarskich** (6. miejsce w Polsce). W 2014 roku w **szpitalach ogólnych** na 10 000 mieszkańców regionu dostępnych było 51 łóżek (o 3 więcej niż w 2010 roku). W 2015 r. funkcjonowały dwa **stacjonarne zakłady rehabilitacyjne** (z 261 dostępnymi łózkami), 52 **szpitale i sanatoria uzdrowiskowe** (z 6 254 łózkami) oraz 10 **uzdrowiskowych zakładów przyrodoleczniczych** (przychodni uzdrowiskowych). Między 2010 a 2015 rokiem liczba kuracjuszy w regionie wzrosła o 14,1%.

Opieką w **złóbkach** objętych było 11,3% dzieci do lat 3, co przekładało się na najwyższy udział w kraju (udział ten w 2010 r. wyniósł zaledwie 4,5%).

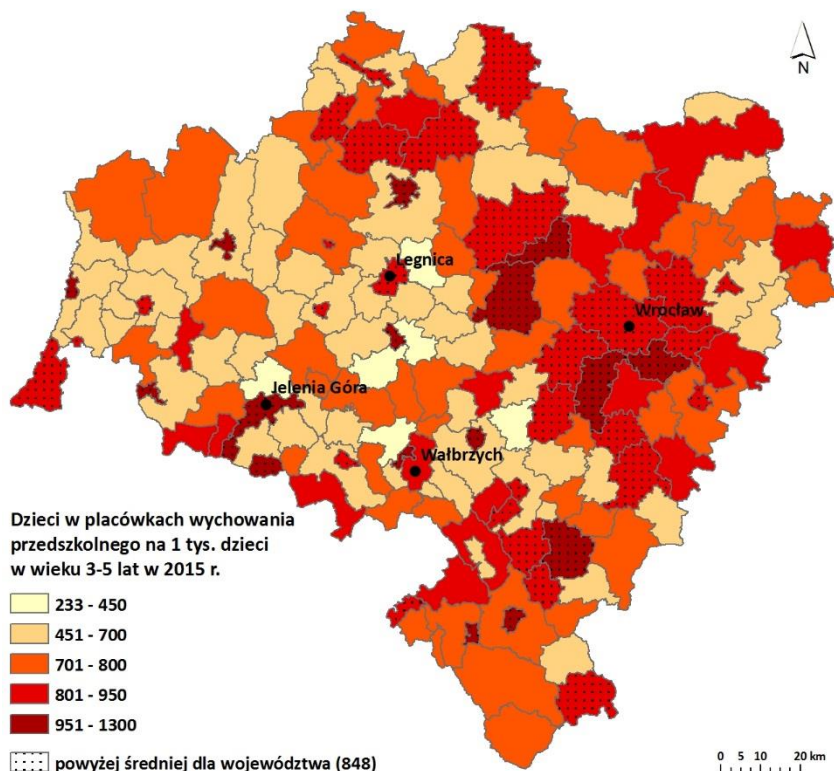
W 2015 roku na Dolnym Śląsku funkcjonowało 113 **placówek stacjonarnej pomocy społecznej**. Od 2010 r. ich liczba wzrosła o 17, tym samym powiększając o 13,6% liczbę dostępnych miejsc z 7 309 w 2010 roku do 8 302 w 2015 roku. W 2015 roku świadczenia pomocy społecznej przyznano 103 902 osobom (spadek o 23,6% od 2010 r.) na kwotę 258 065 zł (5. miejsce w kraju).

W regionie w 2015 roku działało 599 **bibliotek** i ich filii, co stanowiło 7,4% ogólnej liczby tego typu placówek w kraju (w 2010 roku było ich o 40 więcej). Między 2010 a 2015 rokiem zmniejszyła się także liczba **galerii i salonów sztuki** w województwie (z 25 do 22). Sukcesywnie wzrastała natomiast liczba **domów i ośrodków kultury** oraz **klubów i świetlic** (302 w 2015 r.). Trend rosnący wykazuje także ilość imprez organizowanych w domach kultury na terenie Dolnego Śląska.

W 2015 roku w województwie dolnośląskim funkcjonowało 67 **muzeów** wraz z oddziałami i było to o 9 placówek więcej niż w 2010 roku (7% liczby takich instytucji w Polsce). Ponad połowa z nich znajdowała się w gestii samorządów gmin, powiatów i miast na prawach powiatu (36 obiektów). Na tle pozostałych województw Dolny Śląsk plasował się na 6. pozycji pod względem liczby muzeów, a na 4. pod względem liczby zwiedzających. W regionie, w 2015 r. działało 17 **teatrów i instytucji muzycznych** (4. miejsce w kraju). Instytucje te dysponowały 8 551 miejscami na widowniach w salach stałych i zorganizowano w nich 5 684 przedstawień i koncertów.

W 2014 roku w województwie było zarejestrowanych 1 246 **klubów sportowych** (6. miejsce w kraju) – względem 2010 roku nastąpił wzrost o 260. W 2014 roku wykazano 75 543 członków klubów, co oznaczało ponad 20% wzrost ich liczby względem 2010 roku i 5. miejsce w kraju.

MAPA 11. LICZBA DZIECI W PLACÓWKACH WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO NA 1 000 DZIECI W WIEKU 3-5 LAT W GMINACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - niższa od przeciętnej dla kraju liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego, - wzrost liczby studentów studiów trzeciego stopnia, - spadek liczby osób przypadających na szpitalny oddział ratunkowy, - najwyższy w kraju udział dzieci objętych opieką w żłobkach, - wzrost zaangażowania mieszkańców regionu w działalność artystyczną i kulturalną, - duży zasób instytucji muzealnych, scenicznych z atrakcyjnymi ekspozycjami. - wzrastająca liczba klubów sportowych oraz osób z nich korzystających. 	<ul style="list-style-type: none"> - spadek liczby szkół oraz absolwentów, - niższa niż dla kraju zdawalność egzaminu maturalnego, - spadek wartości współczynnika skolaryzacji dla szkół zawodowych. - spadek liczby szkół wyższych w regionie i studentów, - spadek liczby słuchaczy studiów podyplomowych, - nierównomierny dostęp do służby zdrowia w regionie - wzrost udziału zasiłków stałych w ramach pieniężnych świadczeń pomocy społecznej, - niższe niż przeciętne dla kraju wartości wskaźników opisujących poziom czytelnictwa i dostępności bibliotek, - brak domów i ośrodków kultury we wszystkich gminach regionu.

8. SYSTEM KOMUNIKACJI

Łączna długość dróg publicznych (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej wynosiła w województwie dolnośląskim w 2014 roku 19,2 tys. km. W latach 2010-2014 ich długość zwiększyła się o 802,9 km, (w tym dróg wojewódzkich o 62,7 km). Średnie obciążenie ruchem w stosunku do 2010 roku wrosło na drogach krajowych o 11%, a na drogach wojewódzkich o 4%.

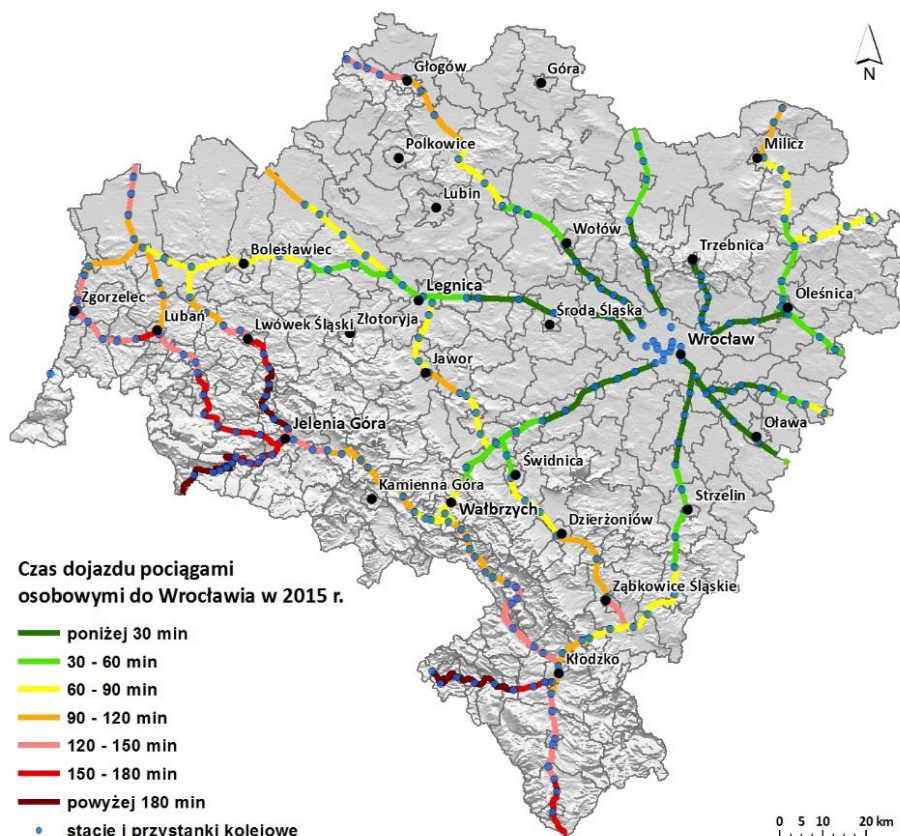
Długość zelektryfikowanych linii kolejowych zwiększyła się z 1 053 km w 2010 roku do 1 064 km w 2015 roku, natomiast długość eksploatowanych linii kolejowych o dwóch i więcej torach zmniejszyła się z 772 km w 2010 roku do 770 km w 2015 roku. Również gęstość sieci

kolejowej w województwie w przeliczeniu na 100 km² spadła z 8,9 km/100 km² w 2010 roku do 8,7 km/100 km² w 2015 roku.

Siatka połączeń lotniczych dostępnych z portu lotniczego Wrocław-Strachowice im. Mikołaja Kopernika sukcesywnie się powiększa, zarówno o regularne loty krajowe i międzynarodowe jak i loty czarterowe w sezonie turystycznym. W 2014 roku pierwszy raz w historii liczba pasażerów przylatujących i wylatujących przekroczyła 2 mln pasażerów.

Rozwinięty system osadniczy regionu i jego główne węzły, takie jak Wrocław, Jelenia Góra, Legnica i Wałbrzych powiązane są rozbudowaną siecią dróg krajowych,

MAPA 12. ŚREDNI CZAS DOJAZDU DO WROCŁAWIA POCIĄGAMI OSOBOWYMI [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sieciowego Rozkładu Jazdy Pociągów ważnego od 15 III 2015 r. do 25 IV 2015 r.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">- bardzo dobre skomunikowanie drogami szybkiego ruchu w relacji wschód-zachód,- bardzo dobra dostępność dużych ośrodków do węzłów autostrad i dróg ekspresowych,- trwająca budowa drogi ekspresowej pomiędzy Bolkowem a północną granicą województwa,- jedna z najgęstszych w Polsce sieć linii kolejowych,- nowoczesny tabor kolejowy, wysoki standard kolejowych przewozów pasażerskich oraz postępujące prace modernizacyjne na sieci Międzynarodowy Port Lotniczy we Wrocławiu o stale zwiększającej się ofercie,- zwiększające się wykorzystanie Odry w celach turystycznych,- duży potencjał rowerowy regionu,- rosnące zainteresowanie wykorzystaniem roweru zarówno w turystyce, rekreacji jak i w komunikacji,- modelowe rozwiązania rowerowe w zakresie planowania, wdrażania i zarządzania rozwojem ruchu rowerowego we Wrocławiu, będące inspiracją dla pozostałych ośrodków miejskich w regionie.	<ul style="list-style-type: none">- słabe skomunikowanie drogami szybkiego ruchu w relacji północ-południe,- słaba dostępność do węzłów autostrad i dróg ekspresowych obszarów górskich,- brak obwodnic wielu miejscowości,- zagrożenie wyczerpania przepustowości na wielu odcinkach autostrady A4,- niewystarczająca ilość przepraw mostowych przez rzekę Odrę,- zmniejszająca się długość eksploatowanych linii kolejowych,- niezadowalająca długość zelektryfikowanych linii kolejowych,- zagrożenie wyczerpania przepustowości Wrocławskiego Węzła Kolejowego (niewystarczająca liczba torów, wzrastający ruch),- występowanie obszarów o ograniczonej dostępności do transportu publicznego,- niedostateczne zagospodarowanie drogi żeglownej Odry powodujące marginalizację roli żeglugi w systemie transportowym,- ograniczenie przewozu towarów wysokotonażowych na wielu drogowych przejściach granicznych,- brak spójnego systemu zarządzania polityką rowerową na poszczególnych szczeblach administracji samorządowej,- niski poziom bezpieczeństwa uczestników ruchu rowerowego,- niski poziom integracji infrastruktury rowerowej z transportem zbiorowym.

9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

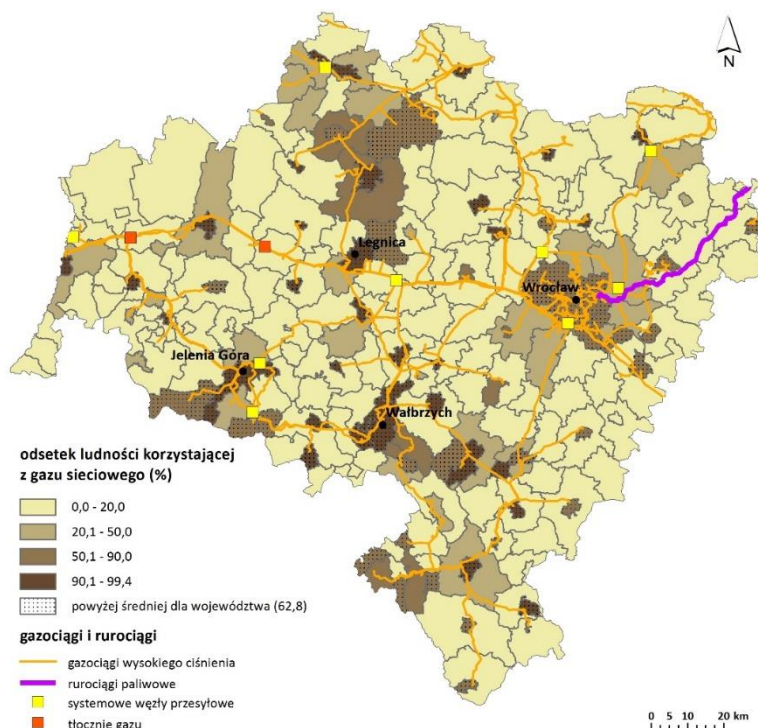
Produkcja energii elektrycznej w województwie dolnośląskim w latach 2010-2014 utrzymywała stale wyższy poziom niż średnia dla województw. W 2014 roku wynosiła 11 TWh (5. miejsce w kraju) i była o 18% niższa od poziomu produkcji energii elektrycznej w 2010 roku. Podstawowym źródłem energii elektrycznej na terenie województwa jest konwencjonalna elektrownia systemowa PGE GiEK S.A. Oddział Elektrownia Turów zlokalizowana w gminie Bogatynia (moc zainstalowana elektrowni od 2014 roku zmniejszyła się i wynosi 1 498,8 MW). **Zużycie energii elektrycznej** ogółem na 1 mieszkańca na terenie województwa w 2014 roku wynosiło 4 497,23 kWh i od 2010 roku wzrosło o 4,8%.

W województwie funkcjonuje 158 elektrowni opartych o **odnawialne źródła energii** o łącznej mocy 374,88 MW. W 2014 roku **udział energii odnawialnej** w produkcji energii elektrycznej ogółem wynosił 9,6% i nie przekraczał średniej dla Polski wynoszącej 12,5%. W latach 2010-2015 najdynamiczniej rozwinął się w województwie rynek energetyki wiatrowej.

Długość **sieci gazowej** w regionie w 2014 roku, wynosząca 8 875,8 km, klasyfikowała województwo na 6. miejscu w kraju. W latach 2010-2014 nastąpił wzrost długości sieci gazowej o 10%. W 2014 r. 62,8% mieszkańców województwa korzystało z **gazu ziemnego doprowadzanego sieciowo** przy utrzymującej się dysproporcji pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi.

W latach 2010-2015 całkowita długość rozdzielczej **sieci wodociągowej** wzrosła na terenie Dolnego Śląska o 1 252 km (tj. o ok. 8%). W 2014 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,8% ogółu ludności województwa. Wszystkie miasta regionu posiadały wodociągi komunalne, z których korzystało 97,5% ludności. Natomiast na terenach wiejskich od 2010 roku nastąpił znaczny przyrost korzystających z sieci wodociągowych i w 2014 roku wynosił on 88,5% ogółu ludności. Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z **wodociągu i kanalizacji** od 2010 roku sukcesywnie spada i w 2014 roku wynosiła 19,8%, przy czym w miastach wartość ta wynosi 7,5%, natomiast na terenach wiejskich aż 47,4%. Długość **sieci kanalizacyjnej** w regionie wzrosła od 2010 roku o 32,3% i w 2015 roku wynosiła 10 914,9 km, a województwo dolnośląskie zajmowało 6. miejsce w kraju pod względem długości czynnej sieci kanalizacyjnej oddanej do użytku. W 2015 roku z oczyszczalni korzystało 79,7% mieszkańców (4. miejsce w kraju), z czego 95,6% w miastach i 44,1% na wsi. Od 2010 r. spada **ilość zmieszanych odpadów** zebranych w ciągu roku na jednego mieszkańca i jednocześnie systematycznie wzrasta **ilość odpadów zebranych selektywnie**, co jest spójne z tendencją dla całego kraju. W latach 2010-2014 nastąpił wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów, z wartości 7,1% do 17,1%, osiągając wartość bliską średniej dla Polski wynoszącą niecałe 20%.

MAPA 13. ZAOPATRZENIE W GAZ NA TERENIE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i informacji z przedsiębiorstw energetycznych.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – wyższa od średniej dla województw w kraju: produkcja energii elektrycznej, liczba odbiorców energii elektrycznej oraz zużycie energii elektrycznej ogółem na 1 mieszkańca, – sukcesywnie wzrastająca ilość energii produkowanej w instalacjach wykorzystujących odnawialne źródła energii, – wzrastająca długość sieci gazowej oraz sieci ciepłej przesyłowej i przyłączy do budynków, – postępujący rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz znaczny przyrost ludności korzystającej z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, – spadek zużycia wody na 1 mieszkańca, – spadek ilości zmieszanych odpadów zebranych w ciągu roku i wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów, – prowadzone inwestycje przeciwpowodziowe, w tym modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego, – wysoki wskaźnik wykorzystania e-administracji jako formy kontaktu z organami administracyjnymi przez przedsiębiorców i mieszkańców, – najwyższe w kraju wykorzystanie Internetu w przedsiębiorstwach oraz odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu. 	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymujący się niski udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w stosunku do innych województw, – utrzymująca się dysproporcja pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z gazu doprowadzanego sieciowo w miastach i obszarach wiejskich, – zmniejszający się odsetek mieszkańców korzystających z gazu doprowadzanego sieciowo, – utrzymujący się niski stopień wyposażenia w sieć wodociągową terenów wiejskich położonych na terenach podgórskich i górskich, – znaczne dysproporcje pod względem dostępu mieszkań do centralnego ogrzewania i gazu sieciowego na terenach miejskich i wiejskich, – utrzymująca się znacząca różnica odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w miastach i na terenach wiejskich, – duże zagrożenie powodziowe ze względu na uwarunkowania naturalne, niewystarczający system ochrony przeciwpowodziowej, – konflikty przestrzenne i środowiskowe związane z: presją inwestycyjną na obszary zalewowe oraz realizacją inwestycji infrastrukturalnych na terenach cennych przyrodniczo lub w ich sąsiedztwie.

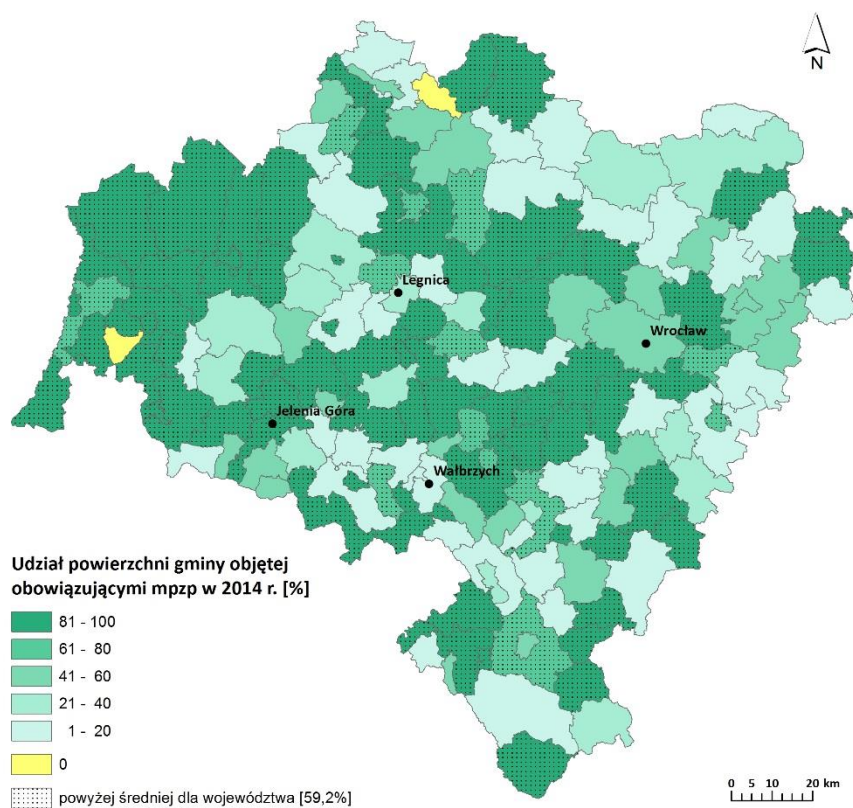
10. STAN PLANISTYCZNY

W województwie dolnośląskim w 2014 roku **powierzchnia gmin objęta planami miejscowymi** wynosiła 1 180 856 ha, co stanowiło 59,2% ogółu powierzchni województwa (3. miejsce w kraju, gdzie średnie pokrycie planami wynosiło 29,2%). Obserwowane postępy prac planistycznych mierzone powierzchnią gmin pokrytych planami w latach 2010-2013 wskazują na stały wzrost powierzchni objętej planami, na średnim poziomie 1,8% rocznie. Tendencja ta

wyhamowała w 2014 roku, w którym odnotowano zaledwie 0,3%.

W 2014 roku wydano 729 **decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego**, a ich liczba w stosunku do 2010 roku spadła o 40%. Natomiast 4 323 **decyzje o ustaleniu warunków zabudowy** wydane w 2014 roku stanowią jedynie 50% tego rodzaju decyzji z 2010 roku.

MAPA 14. OBOWIĄZUJĄCE MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 7 LIPCA 1994 R. ORAZ USTAWY Z 27 MARCA 2003 R. W GMINACH WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">– posiadanie przez wszystkie gminy w województwie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego,– znaczna powierzchnia województwa objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (59,2% ogółu powierzchni województwa, 3. miejsce w kraju),– relatywnie niski poziom wykorzystania decyzji o warunkach zabudowy jako narzędzia zarządzania rozwojem przestrzennym.	<ul style="list-style-type: none">– utrzymująca się tendencja do sporządzania mpzp o stosunkowo małych powierzchniach.

11. FINANSE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Finanse publiczne obejmują dochody i wydatki analizowanych jednostek samorządowych w województwie dolnośląskim. Łączne **dochody jednostek samorządu terytorialnego** województwa dolnośląskiego wyniosły w 2015 roku 15 211,1 mln zł i były wyższe w stosunku do 2010 roku o 19% (12 782,6 mln zł). W strukturze dochodów budżetowych największy udział miały gminy 79,2% (12 048,8 mln zł), powiaty 12,5% (1 896,9 mln zł), a budżet województwa stanowił 8,3% (1 265,4 mln zł). Średnie dochody budżetowe na mieszkańca w województwie dolnośląskim wzrosły w ciągu ostatnich pięciu lat również o 19,5%, wynosząc odpowiednio 4 382 zł w 2010 roku i 5 238 zł w 2015 roku. Były one wyższe od średnich dochodów na 1 mieszkańca w Polsce (2010: 4 225 zł, 2015: 5 178 zł).

Budżet samorządu województwa dolnośląskiego w 2015 roku wynosił 1 265,4 mln i był większy o 24,9% w stosunku do 2010 roku (1 013,3 mln zł), co zakwalifikowało region na 3. miejscu w kraju. Dochody budżetu województwa dolnośląskiego w latach 2010-2015 przedstawia Wykres 84. W 2015 roku dochody własne stanowiły 60% (9 149,5 mln zł) budżetu województwa, subwencje 21% (3 223,6 mln zł), a dotacje 19% (2 838 mln zł).

Budżety powiatów (bez miast na prawach powiatu) w 2015 roku wyniosły w sumie 1 897 mln zł i co było wartością niższą o 0,5% w stosunku do 2010 roku (1 905,1 mln zł). Najwyższe dochody w 2015 roku osiągnął powiat kłodzki (178,1 mln zł), a najniższe powiat górowski (35,7 mln zł). Dochody powiatów były zmienne w czasie. W 2011 roku osiągnęły najwyższą wartość (2 079,7 mln zł), by znacznie spaść w 2013 roku (1 881,7 mln zł).

Średnie dochody budżetowe powiatów na mieszkańca w Polsce, w latach 2010 i 2015, wyniosły odpowiednio: 869

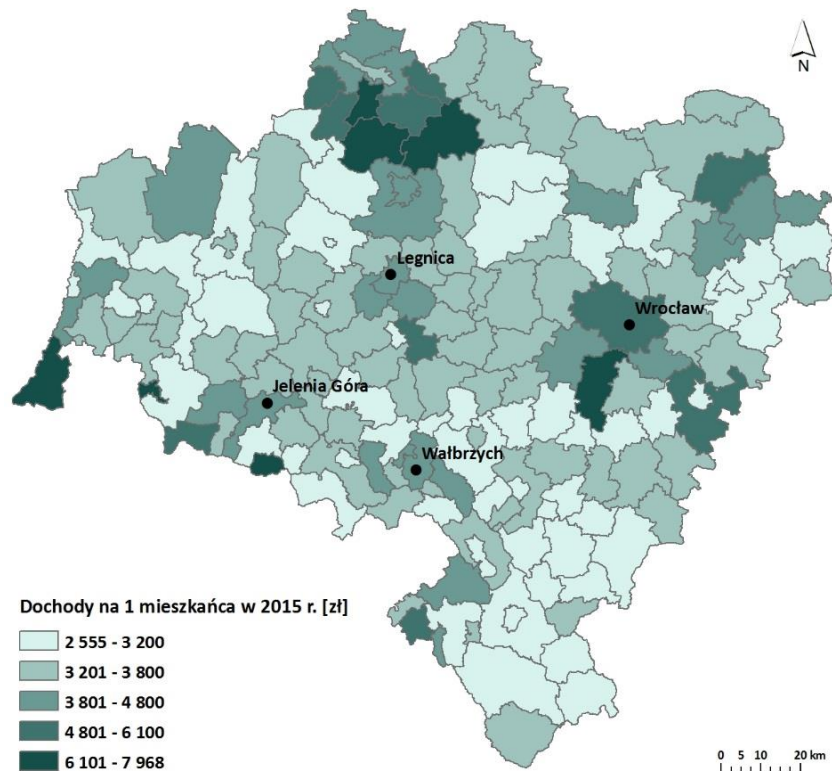
zł i 917 zł. Dochody powiatów w województwie dolnośląskim przekroczyły średnie krajowe i wyniosły analogicznie: 908 zł (2010 rok) i 962 zł (2015 rok). Natomiast najniższe dochody na osobę osiągnęły powiaty: średzki (713 zł), wrocławski (759 zł) i lubiński (775 zł). Najwyższe dochody na osobę osiągnęły powiaty: milicki (1 327 zł), wołowski (1 296 zł) i lwówecki (1 174 zł). Najwyższe wydatki w przeliczeniu na mieszkańca w 2015 roku na Dolnym Śląsku poniosły: milicki (1 343 zł), wołowski (1 264 zł), lwówecki (1 138 zł), natomiast najniższe powiaty: średzki (727 zł), lubiński (759 zł) i wrocławski (780 zł).

Budżety gmin na terenie województwa dolnośląskiego stale wzrastają i w 2015 roku zamknęły się kwotą 12 048,8 mln zł i były większe w stosunku do 2010 roku o 22,1% (9 864,2 mln zł). Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu mają stałą tendencję wzrostową. Średni roczny przyrost dochodów wyniósł 4,4%.

Średnie dochody budżetowe gmin na mieszkańca w Polsce, w latach 2010 i 2015, wyniosły odpowiednio: 3 276 zł i 4 115 zł. Dochody gmin w województwie dolnośląskim przekroczyły średnie krajowe i wyniosły analogicznie: 3 382 zł (2010 rok) i 4 147 zł (2015 rok).

Najwyższe dochody w przeliczeniu na 1 osobę osiągnęły gminy: Polkowice (7 968 zł), Bogatynia (6 161 zł) i Wrocław (5 697 zł), natomiast najniższe gminy: Nowogrodzic (2 605 zł), Niemcza (2 715 zł) i Szczytna (2 736 zł). Najwyższe wydatki per capita w 2015 roku na Dolnym Śląsku odnotowały gminy: Polkowice (7 720 zł), Wrocław (6 128 zł), Bogatynia (6 072 zł), zaś najniższe gminy: Szczytna (2 558 zł), Przemków (2 606 zł) oraz Syców (2 607 zł).

MAPA 15. DOCHODY WŁASNE GMIN NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – stabilne dochody gmin i miast na prawach powiatu, – wzrastające dochody na 1 mieszkańca w gminach. 	<ul style="list-style-type: none"> – niestabilne dochody budżetu województwa i powiatów, – spadek dochodów budżetu województwa w 2015 roku.

ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego, 2017, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
2. Spójność społeczno-gospodarcza i przestrzenna obszarów funkcjonalnych, 2016, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
3. Spójność społeczno-gospodarcza województwa dolnośląskiego, 2017, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław (w opracowaniu).
4. Prognoza rynku pracy dla gmin województwa dolnośląskiego do 2035 roku, 2014, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
5. Demograficzne i gospodarcze aspekty rozwoju miast Dolnego Śląska, 2015, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
6. Rozwój demograficzny województwa dolnośląskiego do 2035 roku, 2015, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
7. Prognoza demograficzna dla gmin województwa dolnośląskiego do 2035 roku, 2015, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
8. Analiza przyczyn umieralności mieszkańców Dolnego Śląska ze szczególnym uwzględnieniem chorób układu krążenia, 2015, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
9. Analiza źródeł finansowania kultury na Dolnym Śląsku, 2016, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
10. Siła gospodarcza Dolnego Śląska, 2017, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu, Wrocław.
11. Barometr koniunktury gospodarczej województwa dolnośląskiego, 2015-2017, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
12. Inwestorzy zagraniczni na terenie Dolnego Śląska, 2015, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław.
13. Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego w 2016 r., 2017, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
14. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie dolnośląskim w 2016 r., 2017, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
15. Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie dolnośląskim w latach 2012-2015, 2017, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
16. Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań. Wizja 2030, 2016, Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej, Warszawa.
17. Dolny Śląsk. Zielona Dolina Żywności i Zdrowia, 2017, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław.
18. Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego, Zarząd Województwa Dolnośląskiego, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, Wrocław 2005
19. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, <http://wroclaw.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>
20. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody GDOŚ, <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>
21. Leśnictwo 2015, GUS Warszawa,
22. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu, <http://www.wroclaw.lasy.gov.pl/>
23. Fronczak K., Leśne Kompleksy Promocyjne. Las w dziewiętnastu odsłonach, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych
24. Ochrona środowiska 2015, GUS, Warszawa 2015

25. Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2014 r., 2015 r., WIOŚ Wrocław
26. Stan i zmiany właściwości gleb użytkowanych rolniczo w województwie dolnośląskim w latach 2000-2005, UMWD, IUNIG Puławy, Puławy-Wrocław 2007
27. Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2015 roku. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami, WIOŚ we Wrocławiu, Wrocław, marzec 2016
28. Program ochrony środowiska przed hałasem dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2013-2017, Uchwała Nr 5555/IV/14 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 8 kwietnia 2014 r.
29. Mapa akustyczna dróg krajowych na terenie województwa dolnośląskiego o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów, GDDKiA, 2012
30. Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Wrocławia – aktualizacja, Wrocław 2013
31. Rolnictwo 2015, Główny Urząd Statystyczny, Departament Rolnictwa, Warszawa 2016
32. Rocznik statystyczny rolnictwa, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015
33. Turystyka w województwie dolnośląskim w latach 2011-2011, GUS Wrocław 2012
34. Turystyka w 2015 r., GUS Warszawa 2016
35. Lecznictwo uzdrowiskowe w Polsce w latach 2000-2010, GUS Kraków 2011
36. Społeczeństwo informacyjne w Polsce – Wyniki badań statystycznych z lat 2011-2015, GUS, Warszawa 2015
37. Turystyka w województwie dolnośląskim w latach 2011-2011, GUS Wrocław 2012
38. Turystyka w 2015 r., GUS Warszawa 2016
39. Główny Urząd Statystyczny, BDL, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL>